

УДК 37.013:7.072.2

Пляченко Тетяна Миколаївна

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
інструментально-виконавської майстерності,
Інститут мистецтв Київського університету
імені Бориса Грінченка, м. Київ
t.pliachenko@kubg.edu.ua

ОСОБИСТІТЬ КЕРІВНИКА УЧНІВСЬКОГО МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО КОЛЕКТИВУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ

Анотація. У статті проаналізовано науково-педагогічні і мистецтвознавчі праці, в яких сформульовано вимоги до особистості вчителя музичного мистецтва як керівника учнівського музично-інструментального колективу. Досліджено сутність поняття «особистість» у філософському, психологічному й соціально-педагогічному аспектах. Визначено структуру професійно-педагогічних та особистісних компетенцій, володіння якими забезпечує успішність фахової діяльності вчителя музичного мистецтва у шкільних оркестрах та інструментальних ансамблях.

Ключові слова: учитель музичного мистецтва; учнівський музично-інструментальний колектив; особистість; особистісні компетенції; професійно-педагогічні компетенції.

Актуальність дослідження. Проблема формування й розвитку особистості вчителя, його професіоналізму, світоглядної позиції, загальної культури і духовно-моральних якостей є однією із найактуальніших у сучасній педагогіці. Упровадження нових інформаційних технологій, зумовлених процесами глобалізації, змінює місце і роль педагога в навчально-виховному процесі та висуває нові вимоги до його особистості, які полягають в універсалізації його фахових компетентностей, підвищенні рівня освітніх послуг та їх моніторингу, відкритості і прозорості функціонування, створенні умов для особистісного зростання і творчого розвитку кожного вихованця. У цьому зв'язку актуальним є дослідження педагогічних і мистецтвознавчих основ формування особистості вчителя музичного мистецтва як керівника учнівського музично-інструментального колективу, а також визначення змісту його професійно-педагогічних і особистісних компетенцій, володіння якими забезпечує ефективність професійної діяльності у шкільних оркестрах та інструментальних ансамблях.

Аналіз наукових досліджень і публікацій засвідчує, що вітчизняними вченими і педагогами-практиками науково обґрунтовано окремі аспекти виховання школярів

засобами колективно-інструментального музикування та специфіку роботи керівників дитячо-юнацьких музичних колективів (народно-інструментальних – П. Богонос, Т. Браніцька, М. Гуральник, В. Лабунець, В. Лапченко, В. Лебедев, М. Лисенко, І. Маринін, В. Орлов та інші; духових – В. Аверочкін, В. Дряпіка, О. Нежинський, С. Никитюк, В. Плетніченко, В. Подкопаєв, Я. Сверлюк, М. Терлецький та інші; струнних і симфонічних – Р. Гертович, Л. Мордкович, Д. Румшевич, С. Свірська, С. Сондецькіс, Г. Турчанінова та інші; естрадних і вокально-інструментальних – А. Болгарський, Б. Брилін, М. Филипчук та інші). Проте науково-педагогічні та мистецтвознавчі основи формування особистості вчителя музичного мистецтва як керівника учнівського музично-інструментального колективу ще недостатньо досліджені, що й визначило актуальність цієї статті.

Метою статті є дослідження педагогічних і мистецтвознавчих основ формування особистості керівника учнівського музично-інструментального колективу, а також визначення змісту професійно-педагогічних і особистісних компетенцій, володіння якими забезпечує успішність фахової діяльності вчителя музичного мистецтва у шкільних оркестрах та інструментальних ансамблях.

Виклад основного матеріалу. Формулювання вимог до особистості керівника учнівського музично-інструментального колективу ми здійснюємо з урахуванням специфіки фахової діяльності вчителя музичного мистецтва, яка за своєю сутністю, змістом і характером є поліаспектною та поєднує організаційну, педагогічну й музично-виконавську. Відтак, розроблення вимог до такого фахівця та проектування його компетентнісної моделі має ґрунтуватися на філософських, психологічних, соціально-педагогічних і мистецтвознавчих засадах, що потребує дослідження особистісних і професійних характеристик сучасного педагога, а також специфіки фахової діяльності диригента оркестру.

Поняття «особистість» у філософській літературі розглядається як інтегральна характеристика людини, що виражає спосіб життя і дій, а цілісність людини трактується як єдність проявів її буття: природного, індивідуального, колективного, соціального, культурного, суб'єктивного, свідомого [4, 179 – 185].

Із психологічної точки зору особистість – це людина з розвиненими функціональними новоутвореннями, яка має свій унікальний і неповторний внутрішній світ, здатна до саморозвитку, самовизначення, саморегуляції в діяльності й поведінці [3, 97]. Особистість – це людина з притаманними їй своєрідними розумовими, емоційними, вольовими й фізичними якостями, які матеріалізуються у продуктах її діяльності. Особистість – це соціальна істота, суб'єкт пізнання, активний діяч суспільного розвитку, тому характерними ознаками особистості є наявність у неї свідомості та спроможність виконувати певну соціальну функцію.

У вітчизняній педагогічній науці поняття особистості конструюється із позицій цілісного її бачення. Так, С. Гончаренко розглядає особистість у двох значеннях: 1) у широкому розумінні – це конкретна цілісна людська індивідуальність у єдності її природних і соціальних якостей; 2) у вузькому, філософському розумінні – це індивід як суб'єкт соціальної діяльності, властивості якого детерміновані конкретно-історичними умовами життя суспільства [1, 243]. При цьому вчений зазначає, що поняття «особистість» не слід цілком ототожнювати з поняттям «індивід» (одиничний представник людського роду) та «індивідуальність» (сукупність рис, що відрізняють даного індивіда від усіх інших). С. Гончаренко трактує особистість як певне поєднання психічних (включаючи психофізіологічні й соціально-психологічні) властивостей: спрямованості (потреби, мотиви, інтереси, світогляд, переконання тощо), рис темпераменту й характеру, здібностей, особливостей психічних процесів (відчуття, сприймання, пам'яті, мислення, уяви, уваги, емоційно-вольової сфери).

Виходячи із цих міркувань, можна зробити висновок, що в педагогіці (як і в філософії та психології) поняття особистості увиразнює найістотніші характеристики конкретної людини з огляду на її культуру, особливості характеру, поведінки, індивідуальних проявів життєдіяльності. Але, на відміну від філософії, педагогіка конкретизує філософське поняття особистості крізь призму реальних проявів діяльності і спілкування індивіда у процесі навчання і виховання (В. Андрущенко, С. Гончаренко, С. Карпенчук, А. Кузьмінський, О. Олексюк,

І. Табачек, М. Фіцула та інші). Тому у визначенні особистісних компетенцій учителя музики як керівника учнівського музично-інструментального колективу важливим є визначення ідеалу особистості вчителя та його кореляції з реальністю.

Обґрунтування національного ідеалу вчителя видатними українськими педагогами кінця XIX – початку XX століть (Г. Ващенко, М. Драгоманов, А. Макаренко, К. Ушинський та інші) пов'язане із так званим реальним ідеалом, згідно з яким ідеальним вважався учитель, що є духовно довершеною особистістю, високоморальним, комунікабельним, професіоналом у своїй галузі, широко ерудованим, знає історію, мову, культуру і традиції рідного народу, має чітку громадянську позицію, здатний пробудити національну і політичну свідомість вихованців.

У прагненні до ідеалу вчитель має синтезувати низку властивостей: бути науковцем (володіти підходами й методами дослідницької роботи), педагогом (знати і вміти застосовувати на практиці педагогічну теорію), психологом (знати основи психології, вікові та індивідуальні психологічні особливості учнів), технологом (володіти методикою і технологією навчально-виховного процесу, втілюючи наукові ідеї в практику), організатором (володіти навичками управління учнівським колективом), певною мірою медиком (знати фізичні й розумові можливості дитячого організму, межі психологічного навантаження), артистом (уміти перевтілюватися, володіти правильною дикцією, художнім словом) [8, 9].

Відповідно до основних характеристик суспільного ідеалу вчителя, перед сучасною вищою педагогічною освітою постають широкомасштабні завдання, які полягають у формуванні всебічно розвиненої особистості, спроможної включитися у процес суспільних і професійних перетворень. Як зазначається в Концепції національного виховання, учитель сьогодні має бути професіоналом, здатним до багатоваріантних педагогічних дій і прогнозування їхніх можливих результатів, володіти прийомами аналізу й самоконтролю, вміти педагогічно осмислити нові соціально-економічні умови виховання, реалії ринкових взаємовідносин, оцінити нові тенденції з позицій педагогічної діяльності.

До особистісних характеристик сучасного вчителя науковці відносять: а) поглиблення й розширення наукового світогляду вчителя; б) підвищення його загальної культури – політичної, моральної, естетичної; в) постійне оновлення наукових знань, раціональної складової особистості; г) кристалізацію вольових якостей; г) підвищення педагогічної майстерності; д) поглиблення органічного зв'язку вчителя з життям, соціальною практикою; е) утвердження активної життєвої позиції тощо (В. Андрущенко, І. Табачек).

Усі означені характеристики особистості сучасного педагога співвідносяться з такими загальними змістовими ознаками особистості як цілісність, унікальність, активність, вираження, відкритість, саморозвиток і саморегуляція (С. Максименко [3, 99]). Це твердження є ключовим у трактуванні нами особистості вчителя-керівника учнівського музично-інструментального колективу як цілісної, унікальної системи, ефективність функціонування якої залежить від рівня розвитку та характеру взаємодії її складових компонентів.

Особистість як цілісність має свою структуру. У психології структура особистості є об'єктивною реальністю, що втілює внутрішні особистісні процеси і відображає логіку цих процесів, будучи результатом діяльності цих процесів. На думку С. Максименка, структура особистості виникає як утілення функцій, як орган цієї функції. Структура має відбивати певний сутнісний ракурс існування особистості й відповідати усім суттєвим ознакам цілісної особистості. У цих тезах фактично йдеться про уявлення особистості як відкритої складної динамічної системи, здатної до саморозвитку, і визначення ключових змістових структурно-динамічних «вузлів» цієї системи, які, власне, і є «частинами» особистості [3, 117]. А. Маслоу зазначив, що особистість складається не з частин, а з граней, маючи на увазі, що кожна грань є відображенням окремого аспекту існування особистості в невід'ємності від усієї цілісної структури.

У концепції цілісної особистості К. Платонова виокремлено чотири підструктури, що враховують біологічні, індивідуально неповторні, особливі та загальні властивості особистості. До загальних властивостей особистості вчений відносить ідейні, політичні, моральні, правові, естетичні та інші якості, які є

підґрунтям індивідуальної свідомості. До індивідуально неповторних якостей особистості належать індивідуальні особливості психічних процесів, світогляду, типу вищої нервової системи й темпераменту, фізичні якості, необхідні для професійної діяльності. Будучи критерієм цілісного розвитку особистості, індивідуальність виявляє свою сутність засобами самореалізації та професійної активності. До особливих, професійно значущих якостей особистості вчений відносить ті, які пов'язані з індивідуальним професійним досвідом і професійною діяльністю [6, 9].

Ураховуючи те, що формування особистості фахівця значною мірою визначається специфікою його професійної діяльності, актуальним в окресленні фахових вимог до вчителя музики як керівника учнівського музично-інструментального колективу є аналіз професійних якостей диригента оркестру.

Особистість диригента оркестрового колективу та специфіка його фахової діяльності стали предметом наукових досліджень багатьох мистецтвознавців, диригентів, композиторів, музичних педагогів (Г. Берліоз, Р. Вагнер, Ф. Вейнгартнер, Л. Гінзбург, О. Іванов-Радкевич, М. Канерштейн, М. Колесса, К. Кондрашин, Р. Кофман, А. Лазер, Ю. Лошков, Г. Макаренко, М. Малько, І. Мусін, Ш. Мюнш, А. Пазовський, В. Ражніков, Н. Рахлін, Г. Рождественський, В. Рожок, Л. Сидельников, С. Турчак та інші).

Сам процес диригування мистецтвознавці визначають як керування музичним колективом (оркестром, хором, ансамблем, оперною або балетною трупю), який відбувається під час вивчення і публічного виконання цим колективом музичного чи музично-сценічного твору [2, 11]. Цей процес здійснює диригент – музикант-виконавець, який керує музичним колективом, а процес керування полягає в передачі диригентом музикантам (учасникам колективу) творчих намірів композитора через власну інтерпретацію, забезпечуючи ансамблеву злагодженість і технічну довершеність виконання.

Оскільки діяльність керівника-диригента музичного колективу за своєю сутністю є поліаспектною, то, окрім роботи з оркестром чи ансамблем, вона передбачає ще й самотійну роботу над музичним твором і роботу над собою, а

якість виконання цих видів діяльності залежить від рівня сформованості в диригента професійних умінь, наявності певних природних здібностей та особистісних якостей.

Комплекс найважливіших якостей, необхідних диригентові для роботи з оркестром, одним із перших ще в ХІХ столітті сформулював видатний французький композитор і диригент Г. Берліоз, зазначаючи, що диригент має володіти швидкою реакцією і бути вольовим, знати мистецтво композиції, природу й обсяг інструментів, уміти читати партитуру, володіти особливим талантом та іншими обдаруваннями, без яких не зможе встановитися невидимий зв'язок між ним і виконавцями.

На важливості вольового аспекту особистості керівника музичного колективу у поєднанні із спеціальними здібностями й фаховими вміннями наголошують і вітчизняні диригенти-практики ХХ століття. Так, І. Мусін зазначає, що специфіка діяльності диригента потребує від нього найрізноманітніших здібностей – виконавських, педагогічних, організаторських, наявності волі й вміння підкоряти собі оркестр. Співзвучними є слова М. Канерштейна, який вважає, що диригент, як організатор, керівник великого колективу музикантів, має володіти не лише творчою фантазією, але й волею, яка допомагає підкорити собі колектив. А. Пазовський не лише констатує, що воля і творча спрямованість – дві якості, без яких музикантові, навіть найвидатнішому, не варто ставати за диригентський пульт, а й наголошує на тому, що маєстро має бути об'єднуючою та організуючою волею свого «інструмента». М. Колесса виокремлює такі властивості волі, як ініціативність, наполегливість і дисциплінованість. М. Малько зазначає, що воля диригента, вміння користуватися нею по відношенню до себе й виконавського апарату (оркестру, хору) є одним із найсуттєвіших факторів у диригуванні. П. Шеметов зауважує, що для диригента основне й вирішальне значення мають такі природні якості, як виняткова музикальність, відмінний слух, загострене почуття ритму, чудова пам'ять, запальний темперамент, миттєва реакція, сильна воля і безкрайня фантазія.

Отже, диригент як митець і вихователь творчого колективу має володіти широким емоційним діапазоном, високорозвиненою поетичною фантазією, здатністю до образного мислення, що забезпечить успішність естетичного виховання, інтелектуального й емоційного розвитку учасників колективу.

Оскільки робота диригента побудована на спілкуванні з людьми, що мають різні характери, темперамент, естетичні потреби, музично-виконавські навички, то одним із найважливіших аспектів його діяльності є психологічний. Саме на цьому зосереджують свою увагу дослідники психології диригування (Г. Єржемський, Р. Кофман, В. Ражніков) і диригенти-практики. Так, наприклад, І. Мусін виокремлює три основних фактори, які визначають взаємовідносини диригента з виконавцями: перший фактор – рівень мануальної техніки; другий – майстерність репетиційної роботи диригента, методи і прийоми, за допомогою яких він добивається втілення твору; третій – психічний стан диригента, форма його поведінки. Н. Рахлін зазначає, що головними рисами, без яких неможлива діяльність диригента, є магічний вплив диригента на виконавців, здатність до гіпнотичного навіювання, володіння телепатичними здібностями, умінням передавати думки засобами жестів.

Диригентські жести, будучи специфічною формою невербальної комунікації, є засобом спілкування суб'єктів музично-виконавського процесу, способом передавання диригентом інформації виконавцям. Від рівня володіння мануальною технікою залежить характер виконавської взаємодії керівника-диригента й учасників музичного колективу. За своєю сутністю таке спілкування диригента й колективу виконавців є суб'єкт-об'єктною взаємодією, де музичний колектив (оркестр, ансамбль) є об'єктом управління, а диригент – координатором спільних дій учасників виконавського процесу, від виконання вимог якого залежить якість звукового втілення музичного твору.

Значущість спілкування у професійній діяльності диригента зумовлює також необхідність налагодження продуктивної педагогічної взаємодії керівника з колективом виконавців, встановлення педагогічного контакту з кожним виконавцем у процесі виховання цілісного і дружнього музичного колективу (П. Ковалик,

А. Козир, К. Ольхов, Т. Смирнова, Г. Ткаченко, В. Федоришин, В. Чабанний, П. Шеметов та інші). Успішність педагогічної взаємодії диригента й виконавців у репетиційному процесі навчального або аматорського колективу має забезпечуватися її суб'єкт-суб'єктивним характером, що створить найкращі умови для розвитку мотивації учнів і творчого характеру колективної діяльності, забезпечення сприятливого психологічного клімату в дитячому музичному колективі, максимального використання позитивних якостей особистості керівника-диригента у формуванні особистості юного виконавця.

У самому процесі спілкування диригента з оркестром Л. Сидельников виокремлює три взаємопов'язаних етапи. Перший пов'язаний із необхідністю внутрішнього осягнення партитури твору, виробленням гнучкого репетиційного плану. Його результатом має стати ідеальна модель інтерпретації твору, створена диригентом за допомогою розвиненого внутрішнього слуху. Другий етап пов'язаний із зовнішньою стороною діяльності диригента – періодом репетиційної роботи, в якому важливим є правильний вибір диригентом найбільш доцільних методів спілкування з колективом, його здатність переконливо передавати оркестрантам за допомогою «мови жестів» свою художню концепцію виконуваного твору. Водночас диригентові необхідно здійснювати творче керівництво оркестром (з урахуванням музично-психологічного аспекту), а також вирішувати різноманітні організаційні питання. Третій, заключний етап пов'язаний із втіленням диригентом і оркестром відпрацьованої в сумісній діяльності інтерпретації твору, виконуваного на концертній естраді [7, 87 – 88].

А. Пазовський, оцінюючи важливість взаєморозуміння і творчого співробітництва керівника й колективу виконавців, намагався визначити складові багатогранного комплексу інтелектуальних, художньо-творчих, професійних і суто людських якостей диригента, завдяки яким встановлюється «невидимий зв'язок» між ним і оркестром. На його думку, цей комплекс містить: вроджені задатки, те, що називають талантом – музичний слух, пам'ять, темперамент, уяву, відчуття музичної форм й ансамблю; інтонаційну чутливість; природну еластичність рук і обличчя – основних виражальних засобів, за допомогою котрих диригент передає

свої художні наміри артистам [5, 67 – 68]. Л. Уколова до структури професійних якостей диригента включає як загальні компоненти (сприймання, пам'ять, мислення, уява, емоції, увага, воля, інтуїція), так і професійно значущі якості (виконавська диригентська техніка, репетиційна техніка, артистизм, віра в успіх, педагогічні здібності, дар педагогічного і творчого спілкування) [9, 74].

Слід зазначити, що підготовка майбутнього вчителя музики до роботи з учнівськими музично-інструментальними колективами має свою специфіку, яку науково обґрунтовано у працях В. Воєводіна, О. Ільченка, Ж. Клименко, О. Олексюк, В. Федоришина та відображено в навчальних програмах з оркестрово-ансамблевих дисциплін для студентів вищих педагогічних і мистецьких навчальних закладів (Ю. Бай, А. Гладких, О. Гончаров, В. Кучерук, Н. Кучерук, Ю. Лошков, В. Овод, В. Откидач, П. Шиманський та інші).

З урахуванням накопиченого науково-методичного і практичного досвіду оркестрово-ансамблевої підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та змісту діяльності керівника учнівського музично-інструментального колективу ми визначили структуру особистісних і професійно-педагогічних компетенцій, володіння якими забезпечує успішність роботи вчителя з учнівськими оркестрами та інструментальними ансамблями.

До особистісних компетенцій керівника учнівського музично-інструментального колективу ми відносимо: 1) особистісні якості (комунікативність, наполегливість, організованість, вимогливість, доброзичливість, толерантність, емпатійність, артистичність); 2) індивідуальні психологічні особливості (творча уява, експресивність та емоційність, інтуїція, миттєва реакція, воля, сугестивність); 3) здібності (організаторські, комунікативні, конструктивні, музичні, творчі, дидактичні, виховні, дослідницькі); 4) стиль роботи (мажорно-оптимістичний, демократичний, опікунський); 5) творчий імідж (виконавська манера, зовнішній вигляд, сценічний образ, стиль спілкування з колегами, стиль спілкування з колективом та окремими його учасниками, володіння комунікативними засобами, методами і прийомами).

Професійно-педагогічні компетенції ми репрезентуємо такими складовими:

- 1) аксіологічна настанова (позитивне ставлення до професійної діяльності та зацікавленість у її здійсненні; усвідомлення естетичної цінності і виховних функцій музичного мистецтва; орієнтація на ідеальну модель фахівця; єдність інтелектуальної, естетичної і духовної сфер діяльності; сформованість загальної культури; бажання і готовність формувати означені якості у своїх вихованців);
- 2) фахові знання (філософсько-естетичні, соціолого-педагогічні, психологічні, музикознавчі, методичні, технологічні), необхідні для роботи з учнівськими музично-інструментальними колективами;
- 3) спеціальні навички (музично-аналітичні, слухові, інструментальні, диригентські, комплексного виконавства, інструментування, комп'ютерного аранжування та звукозапису, роботи із звукопідсилювальною апаратурою, сценічної діяльності);
- 4) уміння (організаційні, проєктивні, конструктивні, педагогічні, музично-виконавські, музично-творчі, аналітичні, дослідницькі);
- 5) володіння методикою роботи з учнівськими музично-інструментальними колективами (методика організаційної, навчальної, виховної, репетиційної та концертно-виконавської роботи);
- 6) функціональна спроможність (здатність виконувати організаційну, педагогічну, комунікативну, координаційну та інтерпретаційну функції керівника учнівського музично-інструментального колективу);
- 7) здатність до рефлексії та самокоригування (самоаналіз, самооцінка, самокоригування керівником колективу власної діяльності; порівняльний аналіз власної діяльності та роботи колег з фаху; оцінювання власної діяльності відповідно до кваліфікаційних вимог).

Висновки. Отже, здійснений нами аналіз науково-педагогічних і мистецтвознавчих праць дав змогу окреслити структуру особистісних і професійно-педагогічних компетенцій, які є визначальними у формуванні особистості керівника учнівського музично-інструментального колективу. Запропонована нами компетентнісна модель може застосовуватись у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, а також у розробленні кваліфікаційних вимог до керівників дитячо-юнацьких оркестрів та інструментальних ансамблів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Макаренко Г. Г. Творчість диригента в контексті інтегративного підходу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Історія та теорія культури» / Г. Г. Макаренко ; Нац. муз. академія України ім. П. І. Чайковського. – Київ, 2006. – 34 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, М. В. Папуча, В. О. Соловієнко ; за заг. ред. С. Д. Максименка. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 704 с.
4. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошук, перспективи : [монографія] / за ред. І. А. Зязюна. – К. : ВІПОЛ, 2000. – 636 с.
5. Пазовский А. М. Записки дирижера / А. М. Пазовский ; под общей ред. В. Кухарского. – [2-е изд.]. – М. : Сов. композитор, 1968. – 558 с.
6. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – М. : Наука, 1986. – 256 с.
7. Сидельников Л. Отечественное симфоническое исполнительство: проблемы и история / Л. Сидельников // Музыкальное исполнительство и современность : сб. статей [сост. М. А. Смирнов]. – М. : Музыка, 1988. – С. 87 – 127.
8. Табачек І. В. Формування та розвиток особистості сучасного вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : спец. 09.00.10 «Філософія науки» / І. В. Табачек ; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2005. – 20 с.
9. Уколова Л. И. Дирижирование : учеб. пособие [для студ. учреждений сред. проф. образования] / Л. И. Уколова. – М. : Гуманит. изд. центр «Владос», 2003. – 208 с.

Рецензент

Олексюк О.М. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 22.01. 2015

ЛИЧНОСТЬ РУКОВОДИТЕЛЯ УЧЕНИЧЕСКОГО МУЗЫКАЛЬНО-ИНСТРУМЕНТАЛЬНОГО КОЛЛЕКТИВА В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ

Пляченко Татьяна Николаевна

доктор педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой
инструментально-исполнительского мастерства
Института искусств Киевского университета
имени Бориса Гринченко, г. Киев
t.pliachenko@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье проанализированы научно-педагогические и искусствоведческие труды, в которых сформулированы требования к личности учителя музыкального искусства как руководителя ученического музыкально-инструментального коллектива. Исследована сущность понятия «личность» в философском, психологическом и социально-педагогическом аспектах. Определена структура профессионально-педагогических и личностных компетенций, владение которыми обеспечивает успешность профессиональной деятельности учителя музыкального искусства в школьных оркестрах и инструментальных ансамблях.

Ключевые слова: учитель музыкального искусства; ученический музыкально-инструментальный коллектив; личность; личностные компетенции; профессионально-педагогические компетенции.

INDIVIDUALITY OF MASTER OF STUDYING MUSICAL AND INSTRUMENTAL BAND IN TEACHING THEORY AND PRACTICE

Tetiana M. Pliachenko

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of Department of Instrumental and Performance Art,
Institute of Arts of Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv
t.pliachenko@kubg.edu.ua

Annotation. The article shows the analysis of scientific and pedagogical and art criticism works stating demands to individuality of a teacher of musical art as a master of study musical and instrumental band. The essence of ‘individuality’ notion has been studied in terms of philosophy, psychology, as well as social and pedagogical aspect. The structure of profession and pedagogical as well as personal competences have been defined, the success of mastering them in professional activities of music art teacher in school orchestras and instrumental ensembles.

Keywords: teacher of music art; study musical and instrumental bands; individuality; personal competences; profession and pedagogical competence.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Honcharenko S.U. Ukrainian Pedagogical Vocabulary / S.U. Honcharenko. – Kyiv : Lybid, 1997. – 376 p. (in Ukrainian)
2. Makarenko G.G. Bandmaster’s art in terms of integrative approach: abstract of doctoral dissertation in art criticism: profession 17.00.01 “History and Theory of Culture” / G.G. Makarenko; National Musical Academy of Ukraine named after P.I. Chaikovskyi. – Kyiv, 2006. – 34 p. (in Ukrainian)
3. Maksymenko S.D. General psychology : textbook / S.D. Maksymenko, V.O. Zaychuk, V.V. Klymenko, M.V. Papucha, V.O. Solovienko; under S.D. Maksymenko’s general editorship. – [2nd ed., processed and amended]. – Vinnytsia : Nova Knyga, 2004. – 704 p. (in Ukrainian)
4. Persistent professional education: issues, search, and prospects : [monograph] / under the editorship of I.A. Ziaziun. – Kyiv : VIPOL, 2000. – 636 p. (in Ukrainian)
5. Pazovskij A.M. Bandmaster’s Notes / A.M. Pazovskij; under the general editorship of V. Kuharskij. – [2nd edition]. – Moscow : Sovetskij Kompozitor, 1968. – 558 p. (in Russian)
6. Platonov K.K. Individuality structure and development / K.K. Platonov. – Moscow : Nauka, 1986. – 256 p. (in Russian)
7. Sidelnikov L.. National symphony performance: issues and history / L. Sidelnikov // Musical performance and modern times : collected articles [compiled by M.A. Smirnov]. – Moscow : Muzyka, 1988. – p. 87 – 127. (in Russian)
8. Tabachek I.V. Formation and development of individuality of contemporary teacher : Extended abstract of candidate’s thesis : spets. 09.00.10 “Philosophy of Science” / I.V. Tabachek ; Institute of Higher Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. – Kyiv, 2005. – 20 p. (in Ukrainian)
9. Ukolova L.I. Conducting: tutorial [for post-secondary education establishments] / L.I. Ukolova. – Moscow : “Vlados” Humanities Publishing Center, 2003. – 208 p. (in Russian)